

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи
та інноваційної діяльності
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
доктор сільськогосподарських наук,
професор

Оксана ТОНХА
« 10 » _____ 04 2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Кобця Олександра Борисовича

на тему «**Вплив сидеральних культур та обробітку ґрунту**

на продуктивність кукурудзи на зерно в Правобережному Лісостепу»,

поданої на здобуття ступеня доктора філософії

зі спеціальності **201 «Агрономія»**

галузі знань **20 «Аграрні науки та продовольство»**

Витяг з протоколу №1 фахового семінару кафедри землеробства та гербології агробіологічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України від «30» березня 2026 року.

Присутні члени фахового семінару кафедри землеробства та гербології агробіологічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України: Д. В. Літвінов, завідувач кафедри агрохімії та якості продукції рослинництва імені О. І. Душечкіна, доктор сільськогосподарських наук, професор, гарант освітньо-наукової програми, головуючий на засіданні фахового семінару; С. М. Каленська, завідувач кафедри рослинництва, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН; М. П. Косолап, доцент кафедри землеробства та гербології, кандидат сільськогосподарських наук, доцент; Ю. С. Кравченко, професор кафедри ґрунтознавства та охорони ґрунтів імені професора М. К. Шикучи, доктор сільськогосподарських наук, професор; М. В. Патица, професор кафедри фітопатології імені академіка В. Ф. Пересипкіна, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН; С. П. Танчик, завідувач кафедри землеробства та гербології, доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент НААН; М. А. Ткаченко, директор Навчально наукового центру «Інститут землеробства НААН», доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент НААН; М. М. Пташнік, завідувач відділу обробітку ґрунту і контролювання сегетальної рослинності Національного наукового центру «Інститут землеробства НААН», кандидат сільськогосподарських наук, старший дослідник; О. А. Цюк, декан аграрного факультету Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, доктор сільськогосподарських наук, професор; Я. С. Цимбал, завідувач відділу сівозміни і землеробство на меліорованих землях Національного наукового центру «Інститут землеробства НААН», кандидат сільськогосподарських наук, старший дослідник.

Інші присутні на засіданні фахового семінару кафедри землеробства та гербології агробіологічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України: Л. В. Центило, професор кафедри землеробства та гербології, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН; І. В. Мартинюк, головний науковий співробітник відділу сівозміни і землеробство на меліорованих землях Національного наукового центру «Інститут землеробства НААН», доктор сільськогосподарських наук; М. Ф. Іванюк, доцент кафедри землеробства та гербології, кандидат сільськогосподарських наук, доцент; Я. С. Павлова, асистент кафедри землеробства та гербології; Р. С. Жила, доцент кафедри загальної, органічної та фізичної хімії, кандидат хімічних наук, доцент; О. Б. Кобець, здобувач ступеня доктора філософії.

Порядок денний: розгляд та обговорення основних наукових результатів дисертації Кобця Олександра Борисовича на тему: «Вплив сидеральних культур та обробітку ґрунту на продуктивність кукурудзи на зерно в Правобережному Лісостепу», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство».

Тему дисертації затверджено вченою радою агробіологічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 8 від «20» жовтня 2022 року).

Дисертацію виконано на кафедрі землеробства та гербології агробіологічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Науковий керівник: доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН **Центило Леонід Васильович**, професор кафедри землеробства та гербології Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Слухали: доповідь здобувача О. Б. Кобця про основні положення дисертації. У дисертації досліджено закономірності формування агроценозу в посівах кукурудзи на зерно залежно від використання сидератів та основного обробітку ґрунту. В агроценозах кукурудзи проаналізовано взаємодію рослин, а також хімічні зв'язки між рослинами і ґрунтом. Встановлено водно-фізичні характеристики, рівень біологічної активності та біохімічних процесів у ґрунті, а також економічну та енергетичну ефективність вирощування кукурудзи на зерно. Набули подальшого розвитку питання особливостей росту і розвитку, формування врожайності та якісних показників зерна кукурудзи залежно від сидерації і технологій обробітку ґрунту. За результатами досліджень розроблено заходи підвищення родючості, що дають можливість на чорноземах типових Правобережного Лісостепу України, впроваджувати у післязливний період після пшениці озимої під кукурудзу на зерно післязливні посіви на сидерат сумішки редька олійна + гірчиця біла + фацелія + вика + льон + суданська трава та застосовувати безполицевий обробіток чизельними знаряддями на 35 см. Це дасть змогу покращити водно-фізичний, біохімічний, мікробіологічний та фітосанітарний стан ґрунту, забезпечить підвищення врожайності зерна кукурудзи на 29,1 %.

Здобувачу було задано 16 запитань, на які доповідач надав обґрунтовані відповіді та пояснення.

Виступили:

Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор Л. В. Центило, який зазначив, що у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи О. Б. Кобець проявив високий рівень цілеспрямованості у постановці та вирішенні наукових і виробничих питань, здатність до критичного аналізу результатів досліджень. Він зарекомендував себе освіченим і відповідальним науковцем з високими здібностями, всі поставлені завдання виконував вчасно та повною мірою. Здобувач володіє сучасними комп'ютерними технологіями і англійською мовою, вміє користуватися довідковою та науковою літературою, аналізувати матеріали наукових досліджень, узагальнювати отримані результати і оформляти їх як наукові здобутки, що дозволяє йому повною мірою із дотриманням логічної послідовності представляти результати власних наукових досліджень та публікувати їх у міжнародних вітчизняних та іноземних наукових фахових виданнях. Дисертація О. Б. Кобця має як теоретичну, так і практичну цінність. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що уперше в умовах Правобережного Лісостепу на типових малогумусних чорноземах досліджено закономірності формування агроценозу в посівах кукурудзи на зерно залежно від використання сидератів та основного обробітку ґрунту. В агроценозах кукурудзи проаналізовано взаємодію рослин, а також хімічні зв'язки між рослинами і ґрунтом.

Експерти:

Літвінов Д. В., доктор сільськогосподарських наук, професор, відмітив, що результати досліджень мають велике практичне і теоретичне значення для науковців та практиків. Робота повністю розкриває сутність і відповідає темі, за якою виконувалися дослідження, меті й поставленим завданням, вона добре проілюстрована рисунками та таблицями. Виявлено

зміни щільності, пористості та структури ґрунту, доступної вологи, водопроникності, біологічної активності та біохімічних процесів у ґрунті, вмісту амінокислот залежно від основного обробітку ґрунту та застосування культур на сидерат. Основні положення висвітлено на міжнародних науково-практичних конференціях. Опубліковані наукові праці за темою дисертаційного дослідження відповідають вимогам МОН України та надають авторові право публічного захисту дисертації.

На основі аналізу дисертації експертом запропоновано дати їй загальну позитивну оцінку, як такої, що відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, та рекомендувати дисертацію для подання до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство».

Танчик С. П., доктор сільськогосподарських наук, професор, зауважив, що дисертацію присвячено питанням формування агроценозу в посівах кукурудзи на зерно під впливом систем основного обробітку ґрунту та застосування сидератів. Здійснено експериментальні дослідження взаємодії між рослинами, виявлено хімічні зв'язки між рослинами та ґрунтом. Визначено водно-фізичні властивості, біологічну активність і біохімічні процеси в ґрунті і проаналізовано динаміку забур'яненості посівів та якісні показники зерна кукурудзи. Удосконалено технологію вирощування кукурудзи завдяки використанню сумішок культур на сидерат і основного обробітку ґрунту, а також ефективнішого використання енергетичних ресурсів. Обґрунтованість положень, сформульованих в дисертації, підтверджується критичним аналізом наявних літературних джерел вітчизняних та зарубіжних науковців та статистичною оцінкою результатів проведених досліджень. Структура дисертації дозволяє автору повно охопити предмет дисертаційного дослідження. Справляє позитивне враження джерельна база роботи, що свідчить про системне і повне опрацювання проблеми і високий рівень наукової підготовки автора, його наукову зрілість. Список використаних джерел свідчить про те, що під час роботи було проаналізовано сучасні результати наукових досліджень, а дисертація є завершеною науковою працею, а її оформлення відповідає встановленим вимогам МОН України.

На основі аналізу дисертації експертом запропоновано дати їй загальну позитивну оцінку, як такої, що відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, та рекомендувати дисертацію для подання до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство».

В обговоренні результатів дисертації взяли участь: Мартинюк І. В., доктор сільськогосподарських наук; Цюк О. А., доктор сільськогосподарських наук, професор; Патица М. В., доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН; Кравченко Ю. С., доктор сільськогосподарських наук, професор; Каленська С. М., доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН; Цимбал Я. С., кандидат сільськогосподарських наук, старший дослідник.

Виступаючі зазначили, що дисертацію О. Б. Кобця виконано на актуальну тему, робота містить значну кількість нових наукових даних, має наукову новизну, актуальність, важливе теоретичне та практичне значення, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

Було підтримано пропозицію експертів про рекомендацію дисертації О. Б. Кобця для подання до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття

ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство».

Постановили: заслухавши та обговоривши дисертацію **Кобця Олександра Борисовича** на тему: «**Вплив сидеральних культур та обробітку ґрунту на продуктивність кукурудзи на зерно в Правобережному Лісостепу**», члени фахового семінару кафедри землеробства та гербології агробіологічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України ухвалили:

1. Актуальність теми дисертації. Світове поширення органічного землеробства, як альтернативної моделі, зумовлене економічними чинниками – зростанням вартості ресурсів та суспільним запитом на високу якість продукції. Фундаментом цієї системи є максимальне залучення природного екологічного та біоенергетичного потенціалу агроценозів. Це досягається через строгу орієнтацію на ресурсозбереження, відновлення ґрунтової родючості та мінімізацію антропогенного впливу на довкілля. Реалізація таких принципів вимагає трансформації традиційних підходів, зокрема: вдосконалення систем удобрення й обробітку ґрунту, а також структурної оптимізації посівних площ за рахунок інтенсифікації сівозмін проміжними (сидеральними) посівами. Важливим чинником у підвищенні родючості ґрунтів, а отже, екологічної та економічної стабільності агровиробництва за елементами органічної системи є застосування проміжних посівів сидератів та ґрунтозахисного обробітку ґрунту.

У сучасних умовах внаслідок глобального потепління та зміни кліматичних умов у Правобережному Лісостепу України особливої актуальності набуває науковий пошук оптимального поєднання проміжної сидеральної культури та обробітку чорноземного ґрунту. Вирішення цього завдання дасть можливість оптимізувати показники родючості та рівня забур'яненості поля. У підсумку це створить умови для повної реалізації продукційного потенціалу кукурудзи на зерно, забезпечивши високу економічну окупність виробничих витрат. Звідси вплив сидеральних культур та основного обробітку ґрунту потребує подальшого дослідження на продуктивність кукурудзи. Це зумовило актуальність і необхідність проведення подібного дослідження в умовах Правобережного Лісостепу на чорноземах типових.

2. Зв'язок теми дисертації з науковими програмами, планами та темами. Дисертація була складовою досліджень кафедри землеробства та гербології Національного університету біоресурсів і природокористування України, в контексті завдання «Теоретичне обґрунтування та розроблення заходів управління родючістю ґрунту за зберігаючого землеробства» (номер державної реєстрації 0121U110137, 2021–2023 рр.).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів та вирішенні конкретного наукового завдання полягає у здійсненні огляду наукової літератури за темою дослідження, розробленні програми досліджень та їх проведення у польових та лабораторних умовах згідно сучасної методології, обрахунках отриманих результатів та їх узагальнення у вигляді дисертаційного рукопису із сформульованими висновками та практичними рекомендаціями у практиці агрономії.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій. Дисертація за характером і змістом розкритих питань є новітнім комплексним та системним дослідженням щодо підвищення продуктивності кукурудзи на зерно, за результатом якого автором сформовано низку нових теоретичних та практичних положень, висновків та пропозицій. Результати досліджень статистично опрацьовано. Матеріали дисертації висвітлено в наукових працях, які опубліковано у фахових виданнях. Наукові положення, висновки і рекомендації аргументовано результатами власних досліджень, відповідають меті та завданням роботи.

5. Наукова новизна основних результатів дослідження. У перше у Правобережному Лісостепу на типових малогумусних чорноземах досліджено закономірності формування

агроценозу в посівах кукурудзи на зерно залежно від використання сидератів та основного обробітку ґрунту. В агроценозах кукурудзи проаналізовано взаємодію рослин, а також хімічні зв'язки між рослинами і ґрунтом. Встановлено водно-фізичні характеристики, рівень біологічної активності та біохімічних процесів у ґрунті, а також економічну та енергетичну ефективність вирощування кукурудзи на зерно. Здійснено експериментальні дослідження взаємодії між рослинами, виявлено хімічні зв'язки між рослинами та ґрунтом.

6. Практична цінність результатів дослідження та їх впровадження. Розроблені заходи щодо підвищення родючості чорноземних ґрунтів в умовах правобережного Лісостепу впроваджувати у післяжнивний період після пшениці озимої під кукурудзу на зерно післяжнивні посіви на сидерат сумішку редька олійна + гірчиця біла + фацелія + вика + льон + суданська трава та застосовувати безполицевий обробіток чизельними знаряддями до 35 см. Доцільне застосування сидерації ґрунту, що покращує водно-фізичний, біохімічний, мікробіологічний та фітосанітарний стан чорнозему типового і забезпечує підвищення врожайності зерна кукурудзи на 29,1 % та чистий дохід на 48,8 %.

Результати досліджень перевірено у виробничих умовах СФГ «Серпанок» Ставищанського району Київської області на площі 85 га, та в ТОВ «ФК ЛТД» Білоцерківського району Київської області на площі 105 га. Урожайність зерна кукурудзи у середньому за безполицевого обробітку ґрунту становила 8,1 т/га за використання культур редька олійна + гірчиця біла + фацелія + вика + льон + суданська трава на сидерат – 30,5 т/га.

7. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження викладено в 6 наукових публікаціях, з яких 3 статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 3 тези наукових доповідей.

Статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України

1. **Кобець О. Б.,** Центило Л. В. Щільність ґрунту у посівах кукурудзи залежно від його основного обробітку та органічних добрив. Таврійський науковий вісник. 2024. № 139. Ч. 1. С. 85–91. *(Кобцем О. Б. взято участь у закладці та проведенні польових досліджень із кукурудзою, здійснено визначення щільності складення ґрунту. Центилом Л. В. здійснено наукове керівництво проектом щодо відбору зразків ґрунту, проведено аналіз літературних джерел).*

2. **Кобець О. Б.,** Центило Л. В. Біологічна активність чорнозему типового залежно від обробітку та сидератів. Таврійський науковий вісник. 2025. № 142. Ч. 1. С. 108–114. *(Кобцем О. Б. проведено польові та лабораторні дослідження, визначено біологічну активність ґрунту, оформлено статтю. Центилом Л. В. здійснено методичний супровід, часткове опрацювання наукових джерел).*

3. **Кобець О. Б.,** Центило Л. В. Водний режим чорнозему типового залежно від агротехнологічних заходів вирощування кукурудзи. Аграрні інновації. 2024. № 27. С. 49–53. *(Кобцем О. Б. проведено польові дослідження, здійснено аналіз експериментальних даних, наукових публікацій, підготовлено до друку статтю. Центилом Л. В. здійснено методичний супровід закладання та проведення польових досліджень із кукурудзою).*

Тези наукових конференцій

4. Кобець О. Б. Ріст та розвиток рослин кукурудзи залежно від технологій обробітку ґрунту. Інноваційні засади управління землями сільськогосподарського призначення в контексті забезпечення продовольчої безпеки держави: Міжнародна наукова конференція, селище Чабани, 24 жовтня 2024 року: тези доповіді. Чабани, 2024. С. 117–121.

5. Кобець О. Б. Сидерація як основа підвищення родючості ґрунту. Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу: XXV Міжнародний науково-практичний форум, м. Дубляни, 2–4 жовтня 2024 року: тези доповіді. Дубляни, 2024. С. 207–209.

6. **Кобець О.,** Центило Л. Вплив основного обробітку ґрунту та сидератів на щільність будови та запаси вологи в чорноземі типовому. Турбота про ґрунти в умовах війни та миру: стан, моніторинг та управління: Міжнародна науково-практична конференція, м. Харків,

5 грудня 2024 року: тези доповіді. Харків, 2024. С. 57–60. (Кобцем О. Б. проведено польові та лабораторні дослідження, визначено щільність ґрунту та запаси вологи, оформлено статтю. Центилом Л. В. здійснено методичний супровід, підготовку тез до публікації).

8. Апробація основних результатів дослідження. Основні положення дисертації оприлюднювалися на: Міжнародній науковій конференції «Інноваційні засади управління землями сільськогосподарського призначення в контексті забезпечення продовольчої безпеки держави» (селище Чабани, 2024 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Турботи про ґрунти в умовах війни та миру: стан, моніторинг та управління» (м. Харків, 2024 р.); XXV Міжнародному науково-практичному форумі «Теорія і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій» (м. Дубляни, 2024 р.).

Ухвалили:

Дисертація здобувача ступеня доктора філософії Кобця Олександра Борисовича на тему «Вплив сидеральних культур та обробітку ґрунту на продуктивність кукурудзи на зерно в Правобережному Лісостепу» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій вирішено конкретне наукове завдання, що стосується формування агрофітоценозу у посівах кукурудзи на зерно під впливом систем основного обробітку ґрунту та застосування сидератів, що має важливе значення для галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство».

Дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року.

З урахуванням наукової зрілості та професійних якостей здобувача Кобця Олександра Борисовича дисертація на тему: «Вплив сидеральних культур та обробітку ґрунту на продуктивність кукурудзи на зерно в Правобережному Лісостепу» рекомендується для подання до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 «Агрономія» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство».

Рішення прийнято одноголосно.

Експерти:

**Завідувач кафедри агрохімії
та якості продукції рослинництва імені О. І. Душечкіна
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
доктор сільськогосподарських наук,
професор**

Дмитро ЛІТВІНОВ

**Завідувач кафедри землеробства та гербології
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
доктор сільськогосподарських наук,
професор**

Семен ТАНЧИК

**Відповідальний за атестацію здобувачів
вищої освіти ступеня доктора філософії**

Сергій БОЯРЧУК